

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การศึกษาปัญหาและสภาพความต้องการการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย จังหวัดพิษณุโลก” มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการของครูปฐมวัยในการจัดประสบการณ์พัฒนาการเด็กปฐมวัย ในจังหวัดพิษณุโลก ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้แก่ ครูปฐมวัยในจังหวัดพิษณุโลก ทั้ง 9 อำเภอ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม แล้วทำการแปลผล นำเสนอประกอบการบรรยาย รวมทั้งสัมภาษณ์เชิงลึกกับตัวแทนครูปฐมวัยของแต่ละเขตฯ ละ 1 คน

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาปัญหาและสภาพความต้องการการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย จังหวัดพิษณุโลก สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของครูปฐมวัย จังหวัดพิษณุโลก

ครูปฐมวัยส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 91.00 มีอายุ 30-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 36.50 มีวุฒิการศึกษามัธยมศึกษาตอนปลาย/ ปวช. คิดเป็นร้อยละ 4 5.25 มีรายได้ 5,001 – 10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 41.00 มีประสบการณ์สอน 1-5 ปี คิดเป็นร้อยละ 31.50 มีประสบการณ์การฝึกอบรม จำนวน 1-5 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 56.00

ตอนที่ 2 ปัญหาการส่งเสริมพัฒนาการเด็กของครูปฐมวัย จังหวัดพิษณุโลก

ปัญหาการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กของครูปฐมวัย จังหวัดพิษณุโลก โดยรวมอยู่ในระดับปานกลางและเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมาก 2 ด้าน มีคะแนนเฉลี่ยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้คือ ด้านสังคม ด้านสติปัญญา และปัญหาการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยอยู่ในระดับปานกลาง 2 คือ ด้านร่างกายและด้านอารมณ์และจิตใจ

ปัญหาการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย จังหวัดพิษณุโลก ด้านร่างกาย โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณารายข้อพบว่าอยู่ในระดับมาก 3 ข้อ มีคะแนนเฉลี่ยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้คือการจัดกิจกรรมเตรียมความพร้อมของร่างกาย การวัดผลประเมินผลเกี่ยวกับการวัดความพร้อมด้านร่างกายและการเตรียมความพร้อมของครูในการจัดกิจกรรมกลางแจ้งอยู่ในนอกจากนั้นการจัดกิจกรรมลากเส้นตรงอยู่ในระดับปานกลาง

ปัญหาการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย จังหวัดพิษณุโลก ด้านอารมณ์และจิตใจโดยรวมอยู่ในระดับปานกลางและเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากจำนวน 3 ข้อ มีคะแนนเฉลี่ยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับ ดังนี้คือ การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เด็กกล้าแสดงออกในสิ่งที่ตนชอบ การกระตุ้นเด็กให้พร้อมที่จะเรียนหรือเริ่มกิจกรรมใหม่และการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการส่งเสริมจริยธรรม นอกจากนั้นปัญหาการจัดบรรยากาศในชั้นเรียนที่เอื้อต่อการจัดกิจกรรมอยู่ในระดับปานกลาง

ปัญหาการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย จังหวัดพิษณุโลก ด้านสังคม โดยรวมอยู่ในระดับมากทุกข้อ มีคะแนนเฉลี่ยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับคือ การจัดให้เด็กแสดงความคิดเห็นได้อย่างเหมาะสมการดูแลให้เด็กรู้จักการรักษาสิ่งของเครื่องใช้และการจัดกิจกรรมให้เด็กใช้สิ่งของร่วมกัน เช่น การช่วยกันเก็บของเล่น การทำความสะอาดห้องเรียนและการวางรองเท้า เป็นต้น

ปัญหาการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย จังหวัดพิษณุโลก ด้านสติปัญญา โดยรวมอยู่ในระดับมากทุกข้อ มีคะแนนเฉลี่ยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับดังนี้ การจัดกิจกรรมที่มุ่งให้เด็กอ่านออกเขียนได้มากกว่าการเตรียมความพร้อม การจัดกิจกรรมเพื่อกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ และการจัดกิจกรรมเพื่อฝึกสมาธิเด็ก

ตอนที่ 3 แนวทางการส่งเสริมพัฒนาการเด็กของครูปฐมวัย จังหวัดพิษณุโลก

3.1 ด้านร่างกาย ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย จังหวัดพิษณุโลก ด้านร่างกายโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้พบว่าพัฒนาการด้านร่างกายของเด็กปฐมวัย มีภาวะโภชนาการที่แตกต่างกัน อันเนื่องมาจากจังหวัดพิษณุโลก เป็นจังหวัดใหญ่ สภาพครอบครัวมีฐานะแตกต่างกันไป ในเขตอำเภอเมืองเด็กมักมีปัญหาเรื่องภาวะน้ำหนักเกิน แต่อำเภอรอบนอก นักเรียนส่วนใหญ่อยู่ในเกณฑ์ปกติและมีภาวะน้ำหนักต่ำกว่าเกณฑ์บ้างเล็กน้อย ดังนั้นในส่วนแนวทางการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย จังหวัดพิษณุโลกมีดังนี้คือ

1. ควรมีการส่งเสริมพัฒนาศักยภาพครูปฐมวัยโดยการอบรม สัมมนาการส่งเสริมพัฒนาการเด็กด้านร่างกาย เพื่อที่จะได้นำความรู้และข้อมูลในการจัดประสบการณ์มาใช้ในการจัดการเรียนการสอนและสุขอนามัยของเด็กปฐมวัย
2. ควรจัดหาวัสดุ สื่อ อุปกรณ์ ที่เพียงพอกับจำนวนเด็ก เพราะเด็กปฐมวัยเป็นวัยที่ต้องการเรียนรู้หากได้รับการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับวัยจะทำให้เด็กมีพัฒนาการที่สมบูรณ์แบบ
3. เครื่องเล่นสนามที่เหมาะสมกับคุณลักษณะตามวัยของเด็ก เด็กปฐมวัยเป็นวัยที่เรียนผ่านการเล่น ดังนั้นการมีเครื่องเล่นที่เหมาะสมกับคุณลักษณะวัยจึงเป็นสิ่งสำคัญในการ

พัฒนาการเรียนรู้อบรมถึงพัฒนาการทั้ง 4 ด้านของเด็กด้วย ที่สำคัญเครื่องเล่นของเด็กปฐมวัยควร จะปลอดภัย ไม่เป็นอันตรายและรักษาสิ่งแวดล้อมด้วย

4. มีครูผู้สอนที่ชำนาญการเฉพาะด้านในการสอนพลศึกษา เนื่องจากครูปฐมวัยส่วนใหญ่ เป็นผู้หญิง การออกแบบกิจกรรมบางอย่างครูพละที่เป็นผู้ชายจะมีความถนัดมากกว่า

3.2 ด้านอารมณ์และจิตใจ ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก ปฐมวัย จังหวัดพิษณุโลก ด้านอารมณ์ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ควรส่งเสริมการอบรม สัมมนาการส่งเสริมพัฒนาการเด็กด้านอารมณ์และจิตใจการอบรมสัมมนาการจัดทำแผนการจัด ประสบการณ์และการจัดบันทึกผลการจัดประสบการณ์ ตัวอย่างกิจกรรมใหม่ ๆ ที่เหมาะสมใน การส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์และจิตใจ และการทำแบบประเมินผลวัดพัฒนาการด้าน อารมณ์และจิตใจ

3.3 ด้านสังคม ครูปฐมวัยจังหวัดพิษณุโลก ได้เสนอแนะแนวทางในการแก้ปัญหาการ ส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยด้านสังคม เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยคือการฝึกอบรมในการ ผลิตสื่อการจัดประสบการณ์ที่เหมาะสมกับคุณลักษณะตามวัยของเด็ก การอบรมสัมมนาการ ส่งเสริมพัฒนาการเด็กด้านสังคม การลดภาระในการจัดหาสื่อ วัสดุ อุปกรณ์มาใช้เอง และการ จัดห้องสำหรับจัดกิจกรรมเฉพาะให้เด็กระดับปฐมวัย

3.4 ด้านสติปัญญา ครูปฐมวัยจังหวัดพิษณุโลก ได้เสนอแนะแนวทางในการแก้ปัญหา การส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยด้านสติปัญญา เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยคือ การอบรม สัมมนาเกี่ยวกับการนำเทคนิคและวิธีการสอนใหม่ ๆ มาใช้ในการจัดกิจกรรม การเยี่ยมชม โรงเรียนตัวอย่างที่มีผลงานดีเด่นเพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงการจัดกิจกรรม การประชุม ปรึกษาหารือกันระหว่างครูผู้สอนเพื่อแลกเปลี่ยนและเสนอแนะการจัดกิจกรรม และ ความร่วมมือ ระหว่างผู้บริหารและครูในการวางแผนจัดกิจกรรม ให้เป็นแนวเดียวกัน

อภิปรายผล

การศึกษาปัญหาและสภาพความต้องการการจัดประสบการณ์ของเด็กปฐมวัย จังหวัด พิษณุโลก ผู้วิจัยพบว่าประเด็นที่สามารถนำมาอภิปรายผลตามความมุ่งหมายได้ดังนี้ คือ

1. ปัญหาการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กปฐมวัย จังหวัดพิษณุโลกพบว่า จังหวัด พิษณุโลกมีสภาพพื้นที่ที่แตกต่างกันในแต่ละอำเภอ ซึ่งส่วนใหญ่แล้ว สภาพพื้นที่เป็นพื้นที่แห้ง แล้งและโรงเรียนขาดครูผู้สอนที่จบสาขาการศึกษาปฐมวัยโดยตรง ครูปฐมวัยส่วนใหญ่จะได้รับ หน้าที่ค่อนข้างหลากหลาย ทั้งงานธุรการ วิชาการ งานอื่น ๆ นอกเหนือจากการจัดการเรียนการ สอนในสาขาปฐมวัย จึงทำให้ครูขาดความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาและกระบวนการจัดการ เรียนการสอนทางด้านการศึกษาปฐมวัยที่ถูกต้องตามหลักการจัดประสบการณ์ สอดคล้องกับ

งานวิจัยของ พระมหาพงศ์พิสิฐฐ์ สุเมโธ สมทอง (2548) ได้กล่าวว่า ครูที่เลี้ยงที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เด็กปฐมวัย แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ครูที่เลี้ยงที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เด็กปฐมวัย แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งในการเรื่องพัฒนาการของเด็กปฐมวัยนั้น ถือว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการจัดการเรียนการสอน เนื่องจากช่วงวัยเด็กปฐมวัยแต่ละช่วง หากไม่ได้รับการจัดประสบการณ์ที่เหมาะสมแล้วทำให้เกิดผลกระทบตามมาได้ เพราะว่าวัยนี้ถือว่าเป็นวัยที่กำลังค้นคว้า จดจำและต้องการการปลูกฝังสิ่งที่ดีงาม ซึ่งเป็นไปตามช่วงวัยของเด็กปฐมวัยเอง ซึ่งจะเห็นได้ว่าการเรียนการสอนปฐมวัยจะเรียนผ่านการเล่น และผู้ที่มีบทบาทที่สำคัญที่สุดคือ ครูปฐมวัยหรือครูปฐมวัยนั่นเอง ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2541 , หน้า 6) คือ ครูหรือผู้ที่อยู่กับเด็กนั้นควรเข้าใจธรรมชาติและอารมณ์ของเด็ก นอกจากนี้จัดประสบการณ์ที่เหมาะสมกับวัยและความแตกต่างของแต่ละบุคคล ในอันที่จะส่งเสริมให้เด็กพัฒนาได้ตามศักยภาพจนบรรลุผลตามเป้าหมายที่ต้องการได้ชัดเจนขึ้นการจัดทำหลักสูตรจึงยึดแนวคิดในการให้ความสำคัญกับความสามารถตามวัยและความแตกต่างระหว่างบุคคลของเด็กโดยยึดเด็กเป็นศูนย์กลางของการจัดการศึกษาซึ่งสอดคล้องกับและกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ(2546, หน้า 43-57) ดังที่ พัชรินทร์ พรหมอ่อน (2550) กล่าวว่า ครูควรคำนึงถึงธรรมชาติของการเรียนรู้ในการจัดประสบการณ์ให้กับเด็กโดยมุ่งจัดกิจกรรมให้ได้ใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้า โดยเริ่มจากสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวเด็กก่อน จากนั้นค่อยก้าวไปสู่สิ่งที่อยู่ไกลตัวออกไป จากสิ่งที่เป็นรูปธรรมไปหาสิ่งที่เป็นนามธรรม ซึ่งการเรียนรู้เกี่ยวกับความจริงที่อยู่รอบๆ ตัวนักเรียนด้วยการลงมือทำเองและค้นพบเองซึ่งสอดคล้องกับ น้อยศรี เคท และคณะ (2549) กล่าวว่า ความสัมพันธ์อันดีระหว่างครูกับเด็กช่วยเสริมสร้างให้เด็กรู้สึกอบอุ่น ปลอดภัย สร้างความมั่นใจในตนเอง และเกิดความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง ครูควรสร้างความสัมพันธ์กับเด็กด้วยท่าทาง เช่น ยิ้ม สัมผัส ทักทายและพูดคุยกับเด็กตั้งแต่เด็กมาถึง ขณะรับประทานอาหาร เตรียมตัวทำกิจกรรม หรือเด็กกลับบ้าน ดูแลเด็กที่มีปัญหาสุขภาพ ไม่สบาย หรือต้องการกำลังใจ รับฟังเมื่อเด็กพูดด้วย ให้โอกาสเด็กที่ต้องการพูดคุยกับครูตอบเมื่อเด็กถามและยอมรับการช่วยเหลือของเด็ก

เมื่อพิจารณารายด้านแล้วพบว่าปัญหาและสภาพความต้องการการจัดประสบการณ์ของเด็กปฐมวัย จังหวัดพิษณุโลก มีรายละเอียดดังนี้

1. **ด้านร่างกาย** ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย จังหวัดพิษณุโลก ด้านร่างกาย โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งมีความแตกต่างกันระหว่างสภาพครอบครัวในพื้นที่แต่ละอำเภอของจังหวัดพิษณุโลก เด็กปฐมวัยที่มีปัญหาในเรื่องน้ำหนักเกินส่วนใหญ่มักจะเป็นเด็กปฐมวัยที่อยู่ในอำเภอ ส่วนเด็กที่มีปัญหาเรื่องน้ำหนักต่ำกว่าเกณฑ์มักจะเป็นเด็ก

ปฐมวัยในเขตนอกพื้นที่อำเภอ ทำให้มีปัญหาในเรื่องการเตรียมความพร้อมในการจัดกิจกรรมให้เหมาะสม

2. ด้านอารมณ์และจิตใจ ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย จังหวัดพิษณุโลก โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เด็กปฐมวัยจะแสดงออกทางอารมณ์อย่างเปิดเผยเป็นอิสระ และมักจะเกิดขึ้นบ่อย ๆ ทั้งอารมณ์พอใจหรือไม่พอใจ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ พัชรี สวนแก้ว(2536, หน้า 23) ลักษณะพัฒนาการทางอารมณ์ โดยสรุปได้แก่ อารมณ์รักเด็กในวัยนี้จะรักหรือชอบคนที่ตามใจในสิ่งที่ตนต้องการเท่านั้นและมักจะไมพอใจกรณีเมื่อถูกขัดใจ เด็กปฐมวัยในวัยนี้ มีอารมณ์ที่เกิดจากความรู้อยากเห็น มักจะมีการตั้งคำถามในสิ่งที่สงสัยอยู่เสมอ และยังไม่สามารถที่จะควบคุมอารมณ์ตนเองได้ ซึ่งมักจะมีอารมณ์โกรธ เด็กอาจแสดงอารมณ์โกรธโดยการร้องก๊อกรัดตะเกียบ ทูบตี ต่อสู้เมื่ออายุเพิ่มขึ้นจะแสดงออกด้วยคำพูดนอกจากนี้ยังอารมณ์อวดดี เป็นอารมณ์ที่เกิดขึ้นมากพอกับอารมณ์โกรธ อารมณ์อิจฉาริษยาและอารมณ์กลัว

3. ด้านสังคม ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย จังหวัดพิษณุโลก โดยรวมอยู่ในระดับมากทุกข้อ อาจเป็นเพราะเด็กยังไม่สามารถปรับตัวเข้ากับเพื่อนหรือผู้อื่นรวมถึงการรู้จักบทบาทหน้าที่ตนเอง จึงทำมีลักษณะพฤติกรรมทางสังคมที่แสดงออกมาไม่เหมาะสม เพราะเด็กจะเป็นฝ่ายคอยรับและคอยตอบสนองเสียเป็นส่วนมาก สอดคล้องกับแนวคิดของ ศรีเรือน แก้วกังวาน (2540, หน้า 207) กล่าวถึงพัฒนาการทางสังคมได้เริ่มแล้วตั้งแต่วัยทารก แต่ในระยะวัยเด็กตอนต้นนี้ ว่ามีลักษณะพัฒนาการทางสังคมของเด็กในวัยนี้หลายประการ การเล่นเป็นพฤติกรรมสำคัญสำหรับพัฒนาการด้านต่าง ๆ เด็กต้องการสร้างสัมพันธภาพกับเพื่อนร่วมวัยมากกว่าสร้างกับผู้ใหญ่ เด็กเริ่มเบือนหน้าที่จะคบผู้ใหญ่เป็นเพื่อน เด็กคบกับเพื่อนร่วมวัยยังไม่ราบรื่นดีนัก เด็กเรียนพฤติกรรมทางสังคมด้วยการเลียนแบบ ระยะนี้จะรวมกลุ่มกันไม่สู้จะได้

4. ด้านสติปัญญา ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย จังหวัดพิษณุโลก โดยรวมอยู่ในระดับมากทุกข้อ เพราะเด็กปฐมวัยทุกคนต่างมีความคิดที่สามารถเชื่อมโยงสิ่งต่างๆ ที่รับรู้และใช้ความคิดในการแก้ปัญหาพอได้แต่อาจไม่สมบูรณ์ พัฒนาการของเด็กแต่ละคนแตกต่างกัน อัตราพัฒนาการของเด็กแต่ละคนจะแตกต่างกันขึ้นอยู่กับองค์ประกอบใหญ่ๆ อยู่ 2 ชนิด ด้วยกันคือ พันธุกรรมและสภาพแวดล้อม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ กมลรัตน์ หล้าสุวรรณ (2528 , หน้า 107 – 108) ได้มี สติ ปัญญาเป็นสิ่งที่มิตัดตัวมาแต่กำเนิด อีกทั้งยังสอดคล้องกับ อุษณีย์ อนุรุทวงศ์(โพธิสุข) (2545, หน้า 9) กล่าวว่า สิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยกระตุ้นให้เด็กมีสติปัญญาดีหรือรู้จักใช้สติปัญญาวิธีการเรียนรู้ของเด็กจากสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ส่งผลถึงความคิด จิตใจ

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลวิจัยไปใช้

ผลการวิจัยเรื่องการศึกษาปัญหาและสภาพความต้องการการจัดประสบการณ์ของเด็กปฐมวัย จังหวัดพิษณุโลก พบว่า พัฒนาการเด็กทั้ง 4 ด้าน คือด้านร่างกาย ด้านอารมณ์และจิตใจ ด้านสังคม และสติปัญญา มีปัญหาในการส่งเสริมพัฒนาการด้านต่างๆ ดังนี้

1. **ด้านร่างกาย** จากผลการวิจัยพบว่า มีปัญหาในการจัดกิจกรรมเตรียมความพร้อมของร่างกาย ควรมีการแก้ไขด้วยการออกกำลังกาย กิจกรรมการเคลื่อนไหว กิจกรรมตามมุม การใช้การละเล่น กิจกรรมผูกเชือกทรงเท้า กิจกรรมติดกระดาษสี กิจกรรมตัดกระดาษโดยใช้กรรไกร เพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกาย ซึ่งครูปฐมวัยสามารถจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับวัยเด็กปฐมวัยได้ และสามารถวัดประเมินผลได้อย่างมีมาตรฐานตามแต่ละกิจกรรม

2. **ด้านอารมณ์และจิตใจ** จากผลการวิจัยพบว่า มีปัญหาในการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เด็กกล้าแสดงออกในสิ่งที่ตนชอบ ครูปฐมวัยควรกระตุ้นเด็กปฐมวัยโดยการให้เด็กได้ฝึกสมาธิ เพื่อผ่อนคลายและปรับอารมณ์ก่อนที่จะจัดประสบการณ์ หรือเล่นนิทานให้เด็กฟังพร้อมคิดสื่อนใจ และร้องเพลงเพื่อสร้างความสนุกสนาน การทำกิจกรรมกลุ่มร่วมกับเพื่อนเพื่อให้เด็กปฐมวัยได้แสดงออกอันเป็นการส่งเสริมความกล้าแสดงออกและทำให้เด็กมั่นใจมากขึ้นกว่าเดิม

3. **ด้านสังคม** จากผลการวิจัยพบว่า มีปัญหาในการจัดให้เด็กแสดงความเคารพได้อย่างเหมาะสมกับโอกาส เด็กปฐมวัยยังไม่สามารถปรับตัวได้เร็วเหมือนผู้ใหญ่ ดังนั้นการปรับตัวเข้ากับผู้อื่นเป็นสิ่งที่ทำได้ยาก ควรแก้ไขด้วยการจัดกิจกรรมผลิตสื่อการเรียนรู้ที่จะช่วยให้เด็กปฐมวัยสนใจพร้อมที่จะเรียนรู้และสามารถอยู่ร่วมกับสังคมและบุคคลอื่นได้อย่างมีความสุข นอกจากนี้ควรจะมีการจัดกิจกรรมประกวดมารยาทงามอย่างไทยในห้องเรียน และให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมประเภทนี้เพื่อที่เด็กจะได้ตระหนักและมีการฝึกปฏิบัติอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอเป็นนิสัย

4. **ด้านสติปัญญา** จากผลการวิจัยพบว่า มีปัญหาในการจัดกิจกรรมที่มุ่งให้เด็กอ่านออกเขียนได้มากกว่าการเตรียมความพร้อม เด็กปฐมวัยเป็นช่วงวัยที่เรียนผ่านการเล่นมากกว่ามุ่งเน้นให้เด็กอ่านออกเขียนได้ ดังนั้นการจัดกิจกรรมเพื่อเตรียมพร้อมคือการให้เด็กได้หัดลากเส้นไปก่อนเพื่อพัฒนาการกล้ามเนื้อมัดเล็ก และการให้เด็กอ่านตามและควรจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่องจะช่วยให้เด็กได้มีพัฒนาการในการอ่านออกเขียนได้ที่ดีขึ้น นอกจากนี้ครูปฐมวัยควรจะหาหนังสือนิทานมาเล่าให้เด็กฟังและให้เด็กมีส่วนร่วมในการจัดทำหนังสือนิทานเพื่อเป็นการพัฒนาด้านความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการของเด็ก

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์โดยใช้การเสริมแรงเพื่อส่งเสริมพัฒนาการของเด็กปฐมวัย
2. ควรมีการศึกษารูปแบบกิจกรรมเสริมประสบการณ์ที่เหมาะสมกับเด็กปฐมวัยตามแนวทางปฏิรูปการศึกษา
3. ควรศึกษาเทคนิคการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนสู่ชั้นระดับประถมศึกษา